

נקיין הבית וטהרת הלב

דרישה – אגדה תשע"ד

1. וכתב עוד מה שנהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ מצאתי להם סמך מן הירושלמי (פ"ב ה"ג) וכו'. כן כתב הרא"ש, והמרדכי, בפרק אלו עוברין בשם ראב"ן: בית יוסף אורח חיים סימן תמב

2. פסחים פרק א

[א] אור לארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ולמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות:

[ב] אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום דאם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף:

[ג] רבי יהודה אומר בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור וחכמים אומרים לא בדק אור ארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר לא בדק בארבעה עשר יבדוק בתוך המועד לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד ומה שמשייר יניחנו בצינעא כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו:

3. אלא בין רב הונא ובין רב יהודה דכולי עלמא אור אורתא הוא ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרב הונא קרו נגהי ובאתריה דרב יהודה קרו לילי. ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי לישנא מעליא הוא דנקט וכדר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר (בראשית ז. ה) **מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה רב פפא אמר תשע שנאמר (דברים כג' יא) 'כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה רבינא אמר עשר וי"ו דטהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמר (שמו"א כ' כו) 'כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור**

הנהו תלתא כהני חד אמר להו הגיעני כפול וחד אמר הגיעני כזית וחד אמר הגיעני כזנב הלטאה בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול

ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אמר כתיב (שמות יב' מג') **כל בן נכר לא יאכל בו** (שמות יב' מח') **כל ערל לא יאכל בו** ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי אמר ליה רבי יהודה בן בתירא מי קא ספו לך מאליה? אמר ליה לא. כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה. כי סליק אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה אליה לגבוה סלקא אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו רבי יהודה בן בתירא אמרו מאי האי דקמן בדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא שלם לך ר' יהודה בן בתירא דאת בניצבין ומצודתך פרוסה בירושלים

4. לאור הנר וכו'. מנא הני מילי?

אמר רב חסדא: למדנו מציאה מציאה, ומציאה מחיפוש, ומציאה מחיפוש, ומציאה מחיפוש, ומציאה מחיפוש, ומציאה מחיפוש. ומציאה מחיפוש - כתיב הכא (שמות יב) **שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם** וכתיב התם (בראשית מד) **ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא.**

ומציאה מחיפוש דידיה, וחיפוש מנרות - דכתיב (צפניה א) **בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות,** ונרות מנר, דכתיב (משלי כ) **נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן.**

תנא דבי רבי ישמעאל: לילי ארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר, אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר **שבעת ימים שאר לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר ה' נשמת אדם חפש.**

מאי ואומר? וכי תימא: האי בעת ההיא קולא הוא, דקאמר רחמנא: לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה, דנפיש נהורא טובא, אלא בנהורא דשרגא, דזוטר נהורא טפי, דעון רבה משתכח ועון זוטר לא משתכח - תא שמע: נר ה' נשמת אדם. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ז עמוד ב

5. חור שבין אדם לחבירו - זה בודק עד מקום שידו מגעת, וזה בודק עד מקום שידו מגעת, והשאר מבטלו בלבבו. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ח עמוד א

ושמרתם את המצות: שלא יבאו לידי חמוץ מכאן אמרו תפח, תלטוש בצונן. רבי יאשיה אומר אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצווה אלא אם באה לידך עשה אותה מיד:

6. **יז. ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדורתכם חקת עולם:**

Cleanliness of the house and Purity of the Heart

'Bedikat Chametz' – Psachim

1. A. On the evening of the fourteenth [of Nissan] we check for leavened bread by candlelight. Any place which we do not bring leavened bread into does not require checking. And why did [the sages] say [that we must check up to] two rows in the wine cellar? [It is] a place which we bring leavened bread into.

The House of Shammai say: Two rows upon the entire wine-cellar. The House of Hillel say: The two outer rows, which are the uppermost.

B. We do not worry [that] perhaps a weasel dragged [leavened bread] from house to house, or from place to place. If so, from courtyard to courtyard, and from city to city — And the matter is endless

C. Rabbi Yehudah says: We check on the evening of the fourteenth, and on the fourteenth in the morning, and at the time of the destruction [of leavened foods].

And the sages say: If he did not check on the evening of the fourteenth, he shall check on the fourteenth. If he did not check on the fourteenth, he shall check during the holiday. If he did not check during the holiday, he shall check after the holiday...

2. GEMARA. What is OR? — R. Huna said: Light [naghe]; while Rab Judah said: Night [lele]. Now it was assumed [that] he who says light means literally light; while he who says night means literally night. (psachim 2a)

..The fact is both R. Huna and Rab Judah are alike, agreeing that 'or' is evening, and there is no controversy: each Master [speaks] in accordance with his locality. In R. Huna's town they called it naghe, while in Rab Judah's town it is called night [lele].

And our Tanna, why does he not employ lele? — He employs a refined expression, and in accordance with R. Joshua b. Levi. For R. Joshua b. Levi said: one should not utter a gross expression with his mouth, for lo! the Writ employs a circumlocution of eight letters rather than utter a gross expression, for it is said, of every clean beast . . . and of the beasts that are not clean.(psachim 3a)

3. There were three priests: one said, I received as much as a bean [of the shewbread]; the second said, I received as much as an olive; while the third said, I received as much as a halta'ah's tail. They investigated his pedigree and found a blemish of unfitness in him. But we learned: one must not investigate from the altar and above? — Do not say, a blemish of unfitness, but a baseness which made him unfit. Alternatively, there it was different, because he impaired his status himself.

A certain Syrian [i.e., non-Jew] used to go up and partake of the Passover sacrifices in Jerusalem, boasting: It is written, there shall no alien eat thereof. . . no uncircumcised person shall eat thereof, yet I eat of the very best. Said R. Judah b. Bathyra to him: Did they supply you with the fat-tail? No, he replied. [Then] when you journey up thither say to them, Supply me with the fat-tail. When he went up he said to them, Supply me with the fat-tail. But the fat-tail belongs to the Most High! they replied. Who told you [to do] this? they inquired. R. Judah b. Bathyra. answered he. What is this [matter] before us? they wondered. They investigated his pedigree, and discovered that he was a Syrian, and killed him. Then they sent [a message] to R. Judah b. Bathyra: 'Peace be with thee, R. Judah b. Bathyra, for thou art in Nisibis yet thy net is spread in Jerusalem. (Psachim 3b)

4. BY THE LIGHT OF A LAMP, etc. How do we know this?

Said R. Hisda: By deriving [the meaning of] 'finding' from 'finding' and 'finding' from 'searching', and 'searching' from 'searching', and 'searching' from 'lamps', and 'lamps' from 'lamp': [Thus:] 'finding' from 'finding': here it is written, (Exodus 12) **seven days shall there be no leaven found in your houses, while elsewhere it is written,(Genesis 44) and he searched, and began at the eldest, and left at the youngest: and the cup was found [in Benjamin's sack]. 'Finding' [is learned] from 'searching' [mentioned] in its own connection. And 'searching' from 'lamps', as it**

is written,(Tzefania 1) And it shall come to pass at that time, that I will search Jerusalem with lamps. And 'lamps' from 'lamp', for it is written,(Proverbs 20) The soul of man is the lamp of the Lord, searching all the innermost parts of the belly.
(Psachim 7b)

5. A hole [lying] between a man and his neighbor, this one searches as far as his hand reaches and that one searches as far as his hand reaches, and the rest he annuls in his heart. (Psachim 8a)

6. And you shall watch over the unleavened cakes, for on this very day I have taken your legions out of the land of Egypt, and you shall observe this day throughout your generations, [as] an everlasting statute. (Exodus 12, 17)

And you shall watch over the unleavened cakes: that they should not become leavened. From here they [the Rabbis] derived that if [the dough] started to swell, she [the woman rolling it out] must moisten it with cold water. Rabbi Josiah says: Do not read:, -תֶּמֶץ, the unleavened cakes, תֶּמֶץ-תְּמִצָּה, the commandments. Just as we may not permit the matzoth to become leavened, so may we not permit the commandments to become leavened [i.e., to wait too long before we perform them], but if it [a commandment] comes into your hand, perform it immediately. — [from Mechilta]